

SOC119: Úvod do sociologie pro nesociology
Vyučující: PhDr. Tomáš Katrňák, Ph.D.

Cílem tohoto předmětu je rozšíření sociologických znalostí studentů a studentek nestudujících sociologii. Výklad je orientován jednak k poznání sociologie jako vědy zabývající se strukturou a dynamickým rozvojem moderní společnosti a jednak k hlubšímu pochopení samotné struktury společnosti a jejího vývoje. Pozornost je věnována prohloubení dovednosti studentů analyzovat sociální jevy, situace a vztahy, a zároveň z nich odvozovat závěry pro jejich obor. Výklad klade specifický důraz na rozvinutí schopnosti studentů nahlédnout a pochopit sociální svět v širším kontextu.

1. Úvod

2. Co je sociologie

Předmět zkoumání sociologie, sociologie ve vztahu k jiným vědám (sociální vědy a přírodní vědy, sociologie a jiné společenské vědy), sociologie vs. zdravý rozum, objekt zkoumání v sociologii u Maxe Webera a Emila Durkheima, princip nehodnotící sociologie.

3. Kultura jako způsob řešení problémů přežití společnosti

Společenská determinace člověka. Popis pojmů: instituce, normy, hodnoty, socializační proces, symboly, významy, sociální kontrola, sankce, etnocentrismus, kulturní relativismus. Popis základních kulturních procesů. Komunikace jako základ lidské kultury. Typy symbolické komunikace. Problémy socializace v moderní společnosti, sociální deviace.

4. Emile Durkheim

5. Karel Marx

6. Max Weber

7. Moderní teoretické přístupy v sociologii

Makroperspektiva a mikroperspektiva v sociologii, významní představitelé a hlavní myšlenky základních paradigmat: konsenzuální teorie, teorie konfliktu, symbolický interakcionismus neboli sociologie každodenního života.

8. Kvantitativní sociologický výzkum

Proces operacionalizace, co je indikátor, typy znaků (proměnných) se kterými v sociologii pracujeme, techniky sběru dat: přímé pozorování, rozhovor, dotazník, analýza dokumentů. Představení **kvantitativních metod**, předpoklady kvantitativního šetření, standardizace, validita a reliabilita, výhody a nevýhody rozhovoru a dotazníku. Zásady tvorby dotazníku, typy zkrácení vyvolané výzkumnými stimuly.

9. Samostudium

10. Kvantitativní a kvalitativní sociologický výzkum

Typy výběrů vzorku, reprezentativita výběrových šetření, předpoklady reprezentativity, typy chyb u výběrových šetření.

Specifika kvalitativních metod

11. Sociální stratifikace a sociální mobilita

Vnitřní rozdělení společnosti, sociologické vysvětlení stratifikace (nerovnosti), stratifikační činitele, sociální mobilita, sociální status, význam ekonomického, kulturního a sociálního kapitálu pro strukturu společnosti. Základní stratifikační teorie a výzkumy, prestiž povolání, chudoba jako sociální a sociologický problém, reprodukce sociálních nevýhod.

12. Rodina jako základní sociální instituce

Vývojové trendy rodiny s ohledem na změny související s modernizačním procesem, změny v ekonomické funkci rodiny, partnerské a rodičovské role (minulost a současnost), a jejich sociologický komentář, význam ekonomického a kulturního kapitálu při výběru partnera, odvrácená tvář rodiny, násilí v rodině.

13. Sociologický pohled na některé současné problémy české společnosti.

Potenciální rizika konfliktu v dnešní české společnosti: problém stárnoucí populace, nezaměstnanost – fakta a jejich sociologický komentář při použití makroperspektivy v sociologii. Problém postavení Romů v současné české společnosti – fakta a jejich sociologický komentář při použití makroperspektivy v sociologii.

Povinná literatura:

Berger, Peter L.: *Pozvání do sociologie*. CDK, Praha 2004.

Katrňák, Tomáš: *Odsouzení k manuální práci: Vzdělanostní reprodukce v dělnické rodině*. Slon, Praha 2004.

Doporučená literatura:

Jandourek, J.: *Úvod do sociologie*. Praha: Portál 2003.

Disman, M.: *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 1993.

Fay, B.: *Současná filosofie sociálních věd*. Praha: Slon, 2002.

Giddens, A.: *Sociologie*. Praha: Argo, 1999.

Keller, J.: *Úvod do sociologie*. Slon, Brno 1995, 1997 či novější vydání.

Keller, J.: *Nedomyšlená společnost*. Brno: Doplněk, 1992, 1998.

kol. autorů: *Velký sociologický slovník I-II*. Praha: Karolinum, 1996.